

ОДЛУКЕ ВРХОВНОГ СУДА СРБИЈЕ

Право на исправку и право на одговор

Правом на исправку узвраћа се на неистиниту и противправну информацију - истином.

Правом на одговор узвраћа се на непотпуну информацију - репликом. Исправка тражи а одговор не тражи утврђивање истинитости, односно неистинитости информације.

Терет доказивања чињеница из информације којом се нарушава углед и част неког лица увек пада на туженог, док остале чињенице доказује онај ко их је изнео односно оспорио.

Право на одговор ужива судску заштиту, иако то законом није изричито одређено.

Из образложења:

"Према члану 31. Закона о јавном информисању ("Службени гласник РС", број 19/91), главни и одговорни уредник јавног гласила дужан је да објави исправку објављене неистините и увредљиве информације којим је повређено нечије право, углед или интерес. Из ове одредбе произилази да се правом на исправку узвраћа на неистиниту и противправну информацију.

Првостепени суд је испитивао противправност објављене информације и нашао да су у њој садржани увредљиви искази, с обзиром на речи: "пљачка", "подвала", "малверзација", "неовлашћено трошење готовинског улога", "прљави стил пословања". Тиме је задовољен услов остваривања права на исправку у погледу увредљивости објављене информације којом је повређено право, углед или интерес тужилаца. Али, то није довољно. Постоји и услов у погледу неистинитости објављене информације, којим се првостепени суд није бавио, сматрајући да "није овлашћен да проверава да ли је новац добро или лоше уложен, јер је то противно самом карактеру спорова због објављивања исправке информације".

Првостепени суд, наиме, стоји на становишту да је за остваривање права на исправку довољно "ако је једна информација писана на увредљив начин, којим се вређа нечије право, углед или интерес и ако се чињенице наведене у информацији демантују контрааргументима у исправци информације". Ово јесте довољно за одговор на објављену информацију, у смислу члана 30. Закона о јавном информисању, али не и за исправку информације, у смислу члана 31. истог Закона. "Демантовање информације контрааргументима" својствено је одговору а не исправци. Одговором се узвраћа на информацију репликом да би се чули аргументи друге стране у складу са принципом *Audiatur et altera pars*. Исправком се узвраћа на информацију негацијом, да би се оспорила њена истинитост и тиме неутралисало увредљиво повређивање права, угледа или интереса одређеног лица. Одговор је тврдња којом се лице из информације супротставља информацији у нас-

тојању да је допуни чињеницама и подацима који ће је учинити потпунијом и истинитијом. Исправка је исказ којим се лице из информације супротставља информацији истином, тврдећи да је њен садржај неистинит. Право на одговор има свако на кога се информација односи, при чему се повреда права, угледа или интереса (противправност) не јавља као услов за његово остваривање. Право на исправку има онај коме је неистинитом и увредљивом информацијом повређено право, углед, или интерес.

Због неупуштања у испитивање истинитости, односно неистинитости објављене информације, остало је неразјашњено да ли је испуњен и други услов за остваривање права на исправку: неистинитост информације. Због тога се побијана пресуда не заснива на потпуно утврђеном чињеничном стању, што је и било разлог да овај суд, у смислу члана 370. став 1. ЗПП, укине првостепену пресуду и предмет врати на поновно суђење.

Правилна примена материјалног права захтева да првостепени суд, најпре затражи од тужилаца да се изјасне да ли траже исправку или одговор, с обзиром да су поставили захтев за исправку информације, а да не нуде доказе о њеној неистинитости, што је својствено одговору.

Ако тужиоци остану код захтева за исправку информације, дужни су да поднесу и доказе о неистинитости информације (које су, иначе, поднели органима унутрашњих послова), као што је и тужени дужан да поднесе доказе о истинитости информације. Терет доказивања чињеница којима се нарушава углед, односно част тужилаца, пада искључиво на туженог, јер је, по члану 18. Устава Р Србије, достојанство личности неповредиво, па општу претпоставку да сва лица уживају углед и част може обарати само онај ко тврди супротно. При доказивању ваља имати у виду да се неистинитост објављене информације разликује од њене нетачности. Нетачна је информација која није пренета онако како је добијена на извору, већ друкчије, без обзира да ли је истинита или не. Неистинита је информација која не одговара стварности, без обзира да ли је тачно или погрешно пренета. Пошто и тачно пренета информација може бити неистинита, изјаве лица која су била извор оспорене информације, нису докази њене истинитости. То могу бити само подаци на основу којих су изнета иритирајућа твђења.

Ако тужиоци изјаве да траже одговор на исправку, онда неће бити потребно доказивање истинитости, односно неистинитости објављене информације. Без обзира што Законом о јавном информисању судска заштита поводом одговора на информацију није изричито предвиђена, њу треба пружати. Устав СРЈ, у члану 37. став 2. јамчи и право на одговор. Устав Р Србије то не чини, али је ово право зајемчено и у тој републици, јер је она саставни део СР Југославије, па њен Устав мора бити у складу са савезним, што је и предвиђено чланом 115. став 1. Устава СРЈ. Пошто Устав Р Србије, у члану 12. став 4, обезбеђује судску заштиту свих уставних права и слобода, мора бити обезбеђена и судска заштита уставног права на одговор. Њу додуше, по члану 12. став 2. Закона о судовима треба да пружа општински суд, али би је у овом случају пружио Окружни суд, на основу члана 17. став 2. ЗПП”.

(Решење Врховног суда Србије Гж. 46/95 од 5.6.1995)

Исправка информације

Право на исправку се објављује поводом објављене неистините и увредљиве информације, којом се нарушава право, углед или интерес неког лица.

Право на исправку има свако лице чији је правни интерес да се отклоне последице објављене неистините информације.

Неистинита објављена информација даје право на исправку и кад је верно пренета.

Текст исправке се може скратити у делу који не представља исправку или се на њу не односи.

Из образложења:

"Првостепени суд је утврдио да су у листу "Вечерње новости" објављена три чланка са насловима: "Бука или гркиња", "Ко режира скандале" и "Мук игуманије Јелене". Сви ови чланци објављени су са надсловом "Зашто је игуман Пајсије напустио манастир Свети Прохор Пчињски и шта је суштина спора Врањске Епископије и Бујановачке општине". У овим чланцима, између осталог изнето је да је "Игуман Пајсија са Свете Горе из Хиландара протерало братство" а да је отишао из Манастира Свети Прохор Пчињски "због младе монахиње коју је довео из Грчке".

Тужени није хтео да објави исправку ове информације, па је тужилац поднео тужбу са захтевом за објављивање исправке, тврдећи да је информација неистинита и за тужиоца увредљива и да је игуман Пајсије из других разлога напустио Манастир Хиландар и Манастир Свети Прохор Пчињски.

Тужени није оспорио тврдњу тужиоца о неистинитости информације, а не оспорава је ни у жалби. Тужени сматра да тужбени захтев није основан зато што су већ објављена реаговања Врањске Епархије и господина Панонија на исту информацију и зато што један део тражене исправке није у вези са информацијом. Тужени се позвао и на чињеницу да је новинар само пренео информације добијене од других лица.

Врховни суд налази да је првостепени суд правилно закључио да је тужилац активно легитимисан у овој парници, без обзира на то што су већ објављене исправке исте информације. Ово због тога што је, сходно члану 33. став 2. Закона о информисању, носилац права на исправку свако лице коме је објављеном информацијом повређено право или интерес, дакле, свако лице које има правни интерес да се отклоне последице неистините информације. Игуман Пајсије био је и игуман Манастира Хиландар, а у информацији је и наведено да је протеран из тог братства, па оваква информација као и информација о наводним разлозима због којих је игуман Пајсије напустио Манастир Свети Прохор Пчињски несумњиво вређа и права и интересе тужиоца.

Такође, првостепени суд је правилно оценио и навод туженог да је новинар само пренео казивање других лица. Ова околност не утиче на обавезу објављивања исправке информације. Ова обавеза постоји увек када је информација неистинита и увредљива, без обзира на то да ли је тачно пренета од других лица.

Према томе, тужени је, у складу са чл. 31. и 32. Закона о јавном информисању, дужан да објави тражену исправку и то на истој страни листа, али не у целини, јер део те исправке није подобан за објављивање. Наиме, део исправке који није подобан за објављивање, нема карактер исправке и не односи се непосредно на информацију. То је део исправке у коме се цитирају речи Владике Николаја Велимировића, које почињу речју "Богохулно"... с тим што је овај део исправке, поред тога, и увредљив. Исправка се, зато мора скратити и објавити само у делу који стварно и представља исправку информације. Објављивање овакве, скраћене исправке није противно члану 31. Закона о јавном информисању".

(Пресуда Врховног суда Србије Гж. 21/95 од 5.4.1995)

Садржина исправке

Изрека првостепене пресуде којом се налаже исправка објављене информације мора бити јасно одређена, јер од тога зависи њена извршност и могућност да је другостепени суд испита.

Из образложења:

"Исправка се мора објавити без измена и допуна на истој страни штампе, односно у истој емисији радија и телевизије, у којима је била објављена и информација. Пресуда којом се усваја захтев, мора да садржи податке којима се информација исправља. То су подаци којима се негира истинитост информације, односно којима се повређује право, углед или интерес подносиоца захтева. Међутим, из изреке ове пресуде не види се у чему се састоји исправка информације. Због овог пропуста не може се испитати правилност примене материјалног права, нити да ли је објављеном информацијом повређено право, углед или интерес тужиоца".

(Решење Врховног суда Србије 825/91 од 15.11.1991)

Истинитост и тачност информације

Главни и одговорни уредник одговара за истинитост увредљиве информације, без обзира да ли је она тачно пренета.

Из образложења:

"Према члану 11. став 2. Закона о јавном информисању, главни и одговорни уредник одговоран је за сваку објављену информацију. Зато одговара за истинитост датих, односно објављених увредљивих информација, без обзира да ли су оне тачно пренете".

(Пресуда Врховног суда Србије Гж 707/92 од 21.10.1992)

Субјекти права на исправку

Носилац права на исправку је свако заинтересовано лице коме неистинита информација повређује право, углед или интерес.

Из образложења:

"Према Закону о јавном информисању, сви заинтересовани субјекти имају право на исправку информације објављене у јавном гласилу, ако им се неистинитом информацијом наноси повреда личности, угледа, права или интереса. Исправка се мора заснивати на подацима којим се побијају наводи објављени у информацији. Ако јавно гласило не објави исправку информације или је не објави на начин или у року који су одређени у закону, подносилац исправке има право да надлежном суду поднесе тужбу против главног и одговорног уредника, ради заштите права на исправку".

(Пресуда Врховног суда Србије Гж 161/91 од 14.2.1991)

Обавезе објављивања исправке

Главни и одговорни уредник је дужан да објави исправку неистините и увредљиве информације.

Из образложења:

"Тиме што није објавио исправку спорне у деловима нетачне и за тужиоце увредљиве информације, тужени главни и одговорни уредник је поступио супротно одредбама члана 31. Закона о јавном информисању ("Службени гласник РС" бр. 19/91), па је првостепени суд правилно поступио када је, с позивом на поменућу одредбу, усвојио тужбени захтев и наложио објављивање исправке".

(Пресуда Врховног суда Србије Гж 845/91 од 27.11.1991)

Субјект обавезе објављивања исправке

Носилац обавезе објављивања исправке је главни и одговорни уредник јавног гласила, а не јавно гласило.

Из образложења:

"Тужба је поднета против листа "Политика", а не против главног и одговорног уредника тог листа, како је предвиђено Законом о јавном информисању. Заступник туженог је указао на овај недостатак. Међутим, заступник тужиоца није отклонио овај недостатак већ је остао код тужбе против листа "Политика", не тражећи усвајање тужбеног захтева према главном и одговорном уреднику. С обзиром на то, првостепени суд је правилно поступио када је тужбени захтев одбио због недостатка пасивне легитимације".

(Пресуда Врховног суда Србије Гж 1206/90 од 14.12.1990)

Носилац обавезе објављивања исправке

Носилац обавезе објављивања исправке информације је главни и одговорни уредник, а не његов заменик.

Из образложења:

"У смислу члана 32. став 1. Закона о јавном информисању ("Службени гласник РС" бр. 19/91), подносилац исправке има право на тужбу против главног и одговорног уредника, из чега несумњиво произлази да тужени Милан Беловић, као заменик главног и одговорног уредника "Дневника", није пасивно легитимисан у овој правној ствари, због чега је, у односу на њега, тужбени захтев морао бити одбијен".

(Пресуда Врховног суда Србије Гж 19/94 од 1.3.1994)

Промена главног и одговорног уредника

Промена главног и одговорног уредника после објављивања информације тражи да се као тужени у парници ради исправке означи нови главни и одговорни уредник, али се он томе не може противити јер се тиме тужба не преиначава, у смислу члана 192, већ исправљају њени наводи, у смислу члана 191. став 3. Закона о парничном поступку.

Из образложења:

"Окружни суд је, с позивом на чл. 31. и 32. Закона о јавном информисању, одбио тужбени захтев, јер је нашао да у време доношења пресуде главни и одговорни уредник није био Момчило Пантелић већ Бошко Јакшић, који се успротивио да тужба буде преиначена тако да он буде тужени. Захтев је одбијен због недостатка пасивне легитимације.

Основано се у жалби указује да означавање новог туженог због промене главног и одговорног уредника, није субјективно преиначење тужбе у смислу члана 192. ЗПП, како је погрешно закључио Окружни суд. Врховни суд сматра да се изјава пуномоћника тужиоца којом је новог главног и одговорног уредника означио као туженог, не може сматрати преиначењем тужбе, у смислу члана 192. ЗПП, већ да је то само допуна односно исправка навода тужбе, у смислу члана 191. став 3. ЗПП. Отуда се нови главни и одговорни уредник томе не може противити. Првостепени суд ће нову одлуку донети према новом главном и одговорном уреднику".

(Решење Врховног суда Србије Гж 109/84 од 8.11.1994)

Исправка и издање листа

Исправка се објављује у истом издању листа у коме је објављена и информација па се то подразумева и кад није изричито одређено.

Суд ће наложити објављивање исправке у одговарајућем издању и кад је добровољно објављена у неодговарајућем.

Из образложења:

”Исправка је објављена у издању ”Вечерњих новости” за унутрашњост, иако је информација објављена у београдском издању тог листа. Првостепени суд је усвојио захтев лица из информације ”Сваком према заслугама”, објављене у београдском издању листа и наложио главном и одговорном уреднику објављивање исправке. При том није изричито одредио издање у коме се исправка има објавити. Пропуст да се у изреци пресуде тачно одреди издање ”Вечерњих новости” у коме треба објавити исправку информације, није таквог значаја да би се нападнута одлука морала укинути, како се то неосновано истиче у жалби. Врховни суд налази да је ова пресуда, и поред наведеног пропуста, извршава и законита, јер се има узети да је тужени дужан објавити исправку у оном издању листа у коме је објављена и информација. Дакле, у београдском издању ”Вечерњих новости”.

Околност да је исправка добровољно објављена у издању листа за унутрашњост, не утиче на основаност захтева да се објави у издању у коме је објављена и информација. Исправка се објављује у истом издању у коме је објављена и информација”.

(Пресуда Врховног суда Србије Гж 464/91 од 16.5. 1991)

Непотпуна исправка

Објављивањем непотпуне исправке не остварује се заштита од неистините и противправне информације па је главни и одговорни уредник дужан да објави потпуно исправку информације.

Из образложења:

”У листу ”Реч народа” објављен је чланак ”Од антикомунизма до демократије”. Тужилац је на ово узвратио чланком ”Од комунизма до права на другачије мишљење” и пропратним писмом којим је тражена исправка. Главни и одговорни уредник је објавио чланак али не и пропратно писмо тужиоца. Зато је првостепени суд правилно закључио да је тужиоцу ускраћена исправка на информацију. Зато је у обавези да објави у целини и чланак и пропратно писмо тужиоца”.

(Пресуда Врховног суда Србије Гж 643/90 од 25.6.1990)

Исправка која то није

Текст који не садржи податке којима се побијају подаци из информације нема услова да буде објављен као исправка.

Из образложења:

”Заинтересовани субјекти имају право на исправку информације објављене у јавном гласилу ако је она неистинита и наноси повреду њиховој личности, односно њиховим правима, угледу и интересима, с тим што се исправка мора заснивати на подацима којима се побијају наводи изнети у објављеној информацији. Наводи садржани у захтеву за исправку информације не садрже податке којима се побијају наводи изнети у објављеној информацији. Напротив, њима се наводи у информацији потврђују. Стога, у овом случају, захтев за исправку објављене информације не испуњава услове да буде објављен”.

(Пресуда Врховног суда Србије Гж 399/90 од 17.4.1990)

Непотписана исправка

Да би била објављена, исправка мора бити потписана и мора садржати конкретну негацију истинитости увредљиве информације.

Из образложења:

"Само по себи се разуме да текст исправке мора бити потписан, да се њиме мора не само уопштено негирати него и конкретно побијати истинитост информације и да он не може имати наводе који не представљају исправку истините и увредљиве информације, пошто, у противном, нема услова за објављивање исправке, нити је главни и одговорни уредник дужан да то учини. С обзиром на ово, првостепени суд је правилно применио материјално право када је одбио захтев тужиоца да се туженом наложи објављивање исправке информације".

(Пресуда Врховног суда Србије Гж. 19/94 од 1.3.1994)

Потпис и основаност исправке

Захтев за објављивање исправке информације није основан ако је непотписан.

Из образложења:

"Основна претпоставка за објављивање текста исправке је да он буде потписан од њеног подносиоца. У овом случају она није испуњена, што тужбени захтев чини неоснованим. За овакав закључак без значаја је што сада важећи Закон о јавном информисању изричито не предвиђа потпис подносиоца исправке, насупрот ранијем Закону о јавном информисању, који је то предвиђао. Јер, ако потпис не би био потребан онда би се било чији текст са или без имена подносиоца морао објавити".

(Пресуда Врховног суда Србије Гж. 45/94 од 11.5.1994)

Непотписан захтев за исправку

Главни и одговорни уредник није дужан да објави исправку информације ако захтев да се то учини није потписан и изричито постављен.

Из образложења:

"Првостепени суд је утврдио да писмо тужиоца упућено главном и оговорном уреднику "Политике" није потписано, да уз писмо није достављен посебан захтев за објављивање исправке информације, нити да такав захтев садржи сам текст тужиоачевог писма. На основу оваквог чињеничног стања, првостепени суд је правилно закључио да главни и одговорни уредник није био обавезан да садржину овог писма објави. Због тога је неоснован захтев тужиоца да се тужени обвезе да објави исправку, на основу члана 32. Закона о јавном информисању. Главни и одговорни уредник је дужан да објави исправку на захтев лица које сматра да је његово право повређено, па је првостепени суд правилно закључио да захтев за исправку мора бити потписан и изричито постављен".

(Пресуда Врховног суда Србије Гж. 6/94 од 19.1.1994)

Повреда права, угледа и интереса

Ако у информацији није објављено име оног ко тражи исправку, потребно је посебно оценити да ли му је повређено право, углед или интерес.

Из образложења:

"Ни у једној од објављених информација није поменуто име тужиоца, па би требало посебно оценити да ли је њиховим објављивањем могла бити повређена личност или углед тужиоца, с обзиром да право на исправку има само онај коме је повређено право, углед или интерес".

(Решење Врховног суда Србије Гж. 1064/90 од 9.11.1990)

Исправка и накнада нематеријалне штете

Исправка информације не искључује могућност накнаде нематеријалне штете.

Из образложења:

”У жалби се неосновано наводи да тужилац не може остварити накнаду нематеријалне штете због тога што је тужена ревија објавила исправку са извињењем тужиоцу чије је дело неовлашћено коришћено у писању репортаже. Објављивање исправке, односно извињења не искључује право на накнаду нематеријалне штете, у смислу члана 200 Закона о облигационим односима у вези са чланом 95. Закона о ауторском праву”.

(Пресуда Врховног суда Србије Гж 89/94 од 1.9.1994)

Судска заштита поводом одговора

Право на одговор ужива судску заштиту а остварује се зависно од прописа којима је ово средство узвраћања на објављену информацију уређено.

Из образложења:

”Поводом чланка у листу ”Спорт” - ”Дутина ухваћен у крађи печата”, лице из информације је упутило допис главном и одговорном уреднику с молбом да се објави његов одговор без иједне измене и допуне. Пошто главни и одговорни уредник листа није објавио одговор, поднета је тужба са захтевом да се пресудом наложи објављивање одговора.

Према члану 30. Закона о јавном информисању, главни и одговорни уредник је дужан да објави одговор на објављену информацију. Под одговором се подразумева сваки информативни садржај којим се допуњују чињенице и подаци у погледу истинитости и потпуности. Одговор не може бити дужи од информације. Из овог произлази да се одговором допуњавају чињенице и подаци из информације. Међутим, текст упућен главном и одговорном уреднику не садржи допуну чињеница и података објављених у чланку. Имајући ово у виду, Окружни суд је правилно одбио захтев тужиоца, јер нису били испуњени услови из члана 30. Закона о јавном информисању за објављивање одговора”.

(Пресуда Врховног суда Србије Гж 24/94 од 16.3.1994)

Припремио др Зоран Ивошевић

ОДЛУКЕ САВЕЗНОГ УСТАВНОГ СУДА

Уставна обавеза на плаћање пореза и других дажбина утврђених законом (члан 64. Устава СРЈ) омогућује законодавцу да уводи одређене дажбине ради подмирења друштвених потреба.

Одредбом члана 4. Закона о изменама и допунама Закона о радио-телевизији (”Сл. гласник Републике Србије”, број 55/93) прописано је да се за финансирање послова од општег интереса утврђеног Законом о радио-телевизији (”Сл. гласник РС”, бр. 48/91 и 49/91) уводи такса на електрично бројило, коју је дужан да плаћа сваки ималац електричног бројила.

Грађанин сматра да оспорена законска одредба није сагласна с Уставом СРЈ, будући да сваког грађанина који има електрично бројило обавезује на поседовање телевизора, што је ствар слободе и права грађана, његове самосталне одлуке и избора.